

NÁLEZY ZRIEDKAVÝCH DRUHOV CHROBÁKOV (COLEOPTERA) NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

Marián SLAMKA

Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen, T. G. Masaryka 22, 960 01 Zvolen.

E-mail: marian.slamka@nlcsk.org

SLAMKA, M. 2024. Findings of rare beetle species (Coleoptera) in Slovakia. *Entomofauna carpathica*, 36(1): 81-90.

Abstract: The article presents the partial results of the unsystematic mapping of beetles (Coleoptera) carried out in Slovakia between 2017 and 2023. For each individual find, a photo documentation was created, on the basis of which the species was identified. In total, more than 870 species from eighty families were recorded. The article presents 16 species from 11 families from the Javorie Mountains, Zvolenská kotlina and Cerová vrchovina, whose findings are rare in Slovakia or only occur in certain places. These include, for example, *Lebia humeralis*, *Combocerus glaber*, *Dapsa denticolis* and *Ptinus variegatus*. A brief literature search was carried out for the species presented.

Key words: Coleoptera, Slovakia, Javorie, Zvolenská kotlina, Cerová vrchovina

ÚVOD

Cieľom tohto príspevku je uverejniť získané faunistické údaje vybraných druhov chrobákov (Coleoptera). Tieto údaje boli zistené pri nesystematickom mapovaní chrobákov na Slovensku, prevažne v oblasti Javoria, Zvolenskej kotliny a Cerovej vrchoviny. Pre každý druh bola vyhotovená fotodokumentácia, na základe ktorej bol následne determinovaný odborníkmi. Za obdobie rokov 2017 – 2023 bolo takto zmapovaných viac ako 870 druhov chrobákov z 80 čeľadí. V tomto príspevku je uvedených 16 druhov z 11 čeľadí, pri ktorých sú nálezy na Slovensku alebo na konkrétnych lokalitách zriedkavé. Za determináciu druhov ďakujem predovšetkým Christophovi Benishovi.

ZOZNAM DRUHOV

Carabidae

***Lebia humeralis* (Dejean, 1825)** – obr. 1

31.3.2023 Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°34'28.6"N 19°07'08.6"E, mestská časť so záhradami

Podľa VESELÉHO a kol. (2020) je *L. humeralis* veľmi vzácny xerofilný (suchomilný) druh, ktorý žije na tradičných viniciach, krovinatých stráňach, na lesostepiach a vo svetlých teplomilných lesoch. Podľa autorov sú z ČR známe len staré všeobecné literárne údaje o výskyte na Morave a sú dokladované tri exempláre z rokov 1930, 1946 a 2004. Nález autorov potvrdzuje aktuálny výskyt na Morave. V Nemecku sa aktuálne nevyskytuje (Christoph Benish, osobná komunikácia, 2023). Dva záznamy druhu zo Slovenska pochádzajú z orografického celku Trábeč (Nitra) z roku 1978 a z Hronskej pahorkatiny (Búč) z roku 2021 (biomonitoring.sk). Nález z Borskej nížiny dokumentujú MAJZLAN a kol. (2010), z Kamenici nad Hronom MAJZLAN a GAJDOŠ (2019), z Tomášikova MAJZLAN (2019) a z Bratislavy MAJZLAN (2020).

Staphilinidae

***Astrapaeus ulmi* (P. Rossi 1790) – obr. 2**

18.5.2020 Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°34'26.3"N 19°07'09.2"E, mestská časť so záhradami,

30.4.2021 Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°34'47.4"N 19°09'39.9"E, pod skalou na lúke,

23.4.2023 Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°34'26.3"N 19°07'09.2"E, mestská časť so záhradami

Teplomilný druh, ktorý osídľuje xerothermné biotopy s vlhkou pôdou (PIETRYKOWSKA-TUDRUJ a kol. 2014). Podľa distribučnej mapy publikovanej uvedenými autormi, územie Slovenska predstavuje severnú hranicu rozšírenia druhu v Európe. Podľa MAJZLANA a CUNEVA (2011) ide o Mediteránny druh v dosahu dunajského regiónu, avšak expanzívny druh infiltrujúci sa do nových areálov. Záznam z Kamenici nad Hronom publikovali MAJZLAN a GAJDOŠ (2019), z Tomášikova MAJZLAN (2019) a z okolia Hurbanova MAJZLAN (2022).

Buprestidae

***Anthaxia manca* (Linnaeus, 1767) – obr. 3**

27.5.2023, Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'32.2"N 19°20'17.8"E, lúka

Druh lužných lesov, ktorého larvy sa vyvíjajú vo vetvách brestov, pričom nevyžaduje staré stromy (BÍLÝ 2017). Uhynutá jedinec bol objavený na streche včelieho úľa v nadmorskej výške 750 m.

Endomychidae

***Dapsa denticollis* (Grman, 1817) – obr. 4**

20.9.2020, Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'30.3"N 19°20'34.9"E, záhrada, 730 m n. m.

Tento teplomilný druh je známy zo sporadických nálezov v prírodne zachovalejších biotopoch južného Slovenska. Rekapituláciu dostupných nálezov spracovali FRANC a HEMALA (2014). Z nich najbližšie k predmetnému nálezu je záznam z pohoria Ostrôžky v roku 2000. Výskyt druhu v orografickom celku Ostrôžky zdokumentoval aj CUNEV (2015).

Obr. 1. *Lebia humeralis* (Dejean, 1825)
31. marec 2023, Zvolen

Obr. 2. *Astrapaeus ulmi* (P. Rossi, 1790)
30. apríl 2021, Zvolen

Obr. 3. *Anthaxia manca* (Linnaeus, 1767)
27. máj 2023, Stará Huta

Obr. 4. *Dapsa denticollis* (Grman, 1817)
20. september 2020, Stará Huta

Obr. 5. *Leiesthes seminigra* (Gyllenhal, 1808), 31. marec 2020, Cerová vrchovina

***Leiesthes seminigra* (Gyllenhal, 1808) – obr. 5**

31.3.2020, Cerová vrchovina, k. ú. Večelkov, 48°09'14.1"N 19°54'46.6"E, pod kôrou brezy, mŕtve drevo

Európsky druh, viazaný na mycéliá stromových húb bukov a dubov. Výskyt druhu zachytený v Malaiseho pasci v starom dubovom lese PR Kulháň (Zlatníky) zdokumentoval v roku 2014 MAJZLAN (2015). Podľa autora je druh indikátor pôvodných lesov, v zmysle pôvodnosti lesa aspoň 200 rokov a viac.

Erotylidae

***Dacne rufifrons* (Fabricius, 1775)**

11.5.2022 Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°34'29.3"N 19°07'08.5"E, mestská časť so záhradami

Druh bol pozorovaný na včelárskych potrebách, pri ktorých sa nachádzali aj stromové huby. Výskyt druhu tak môže byť zaradený do pohoria Javorie.

***Combocerus glaber* (Schaller, 1783) – obr. 6**

16.5.2020, Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'34.2"N 19°20'21.8"E, remízka uprostred lúka a pasienkov,

23.4.2023, Pliešovská kotlina, k. ú. Breziny, 48°29'59.6"N 19°04'54.2"E, poľná cesta uprostred poľí, v blízkosti pasienky a hnojisko

Podľa FRANCA (2001) sa druh vyskytuje sporadicky a veľmi zriedkavo v teplejších biotopoch Európy. Na rozdiel od ostatných druhov čeľade nie je viazaný na stromové huby (HŮRKA 2017, TROUKENS 2023). FRANC (2001) uvádza aj niekoľko záznamov druhu na Slovensku z rokov 1929, 1957, 1964, 1993 a 1994. Druh bol napríklad objavený po starým drevným a rastlinným odpadom na piesočnej lúke. Nález z Borskej nížiny v rokoch 2006 a 2007 dokumentujú MAJZLAN a kol. (2010), pri Zemianskych Kostolánoch MAJZLAN (2013), z Kamenici nad Hronom MAJZLAN a GAJDOŠ (2019), z Tomášikova MAJZLAN (2019), zo skládky odpadu pri obci Zohor MAJZLAN (2022) a z okolia Hurbanova rovnako Majzlan (2022).

Podľa RUTTA a kol. 2011 je to jeden z najzriedkavejších druhov čeľade v strednej Európe. Larvy druhu nie sú známe, ale dospelé jedince nachádzame v rastlinných odpadoch. Druh je v Poľsku vzácny, hoci bol zaznamenaný z roztrúsených lokalít. Podľa portal.nature.cz je v Českej republike od roku 2010 šesť záznamov druhu, dva medzi 1990 a 2009 a to v juhovýchodnej časti územia. Nález z Kaliningradskej oblasti Ruska publikoval ALEKSEEV (2020). Podľa autora ide v uvedenej oblasti o nový nález po 140 rokoch.

Chrysomelidae

***Crioceris quinquepunctata* (Scopoli, 1763) – obr. 7**

12.7.2018 Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'30.6"N 19°20'36.9"E, záhrada,

10.8.2018 Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'30.6"N 19°20'36.9"E, záhrada

Vzácný druh striktnie viazaný na stepné biotopy v strednej a východnej Európe (MAZUR a kol. 2014). Záznam druhu z pieskovej duny pri Tomášikove publikoval MAJZLAN (2019) a z okolia Hurbanova MAJZLAN (2022).

***Cassida azurea* (Fabricius, 1801) – obr. 8**

1.5.2018 Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'46.1"N 19°20'09.7"E, lúka, na listoch silenky obyčajnej (*Silene vulgaris*)

Druh viazaný na *Silene vulgaris*. Výskyt na lokalite potvrdený v každom z nasledujúcich rokov, vždy na živnej rastline, alebo na okolitých bylinách. V roku 2024 výskyt imága zaznamenaný už koncom marca. Ďalšie lokality bez uvedenia dátumu pozorovania a fotodokumentácie sú z okolia Zvolena a Budče. Výskyt druhu v orografickom celku Ostrôžky zdokumentoval CUNEV (2015).

Cerambycidae

***Chlorophorus herbstii* (Brahm, 1790) – obr. 9**

14.6.2017, Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°35'49.4"N 19°07'47.3"E, záhrada

12.7.2019, Zvolenská kotlina, k. ú. Lieskovec, 48°35'45.8"N 19°11'51.6"E, bylinný podrast prevažne dubového lesa,

Druh je rozšírený prevažne v strednej Európe. Imága možno pozorovať na kvetoch, vyskytujú sa však len v krátkom období (BOLONAKIS a TRICHAS 2023). Prvý záznam o výskyte druhu v Nórsku publikovali SOLEVÅG a ØDEGAARD (2012), prvý záznam z Grécka publikovali BOLANAKIS a TRICHAS (2023).

***Semonatus undatus* (Linnaeus, 1758) – obr. 10**

3.4.2019 Zvolenská kotlina, k. ú. Zvolen, 48°34'37.3"N 19°07'52.5"E, centrum mesta, presklený výklad obchodu.

Na Slovensku zriedkavý druh, jeden výskytový záznam zo Strážovských vrchov z roku 2015 je uvedený na biomonitring.sk. V Česku rovnako veľmi vzácný druh, známy takmer výhradne z historických nálezov (BENEDIKT a kol. 2021). Exemplár z intravilánu obci Žihle v roku 2020, bol objavený na pivničnom okne rodinného domu a usudzuje sa, že sa vyliahol v uskladnenom smrekovom palivovom dreve.

Curculionidae

***Polydrusus viridicinctus* (Gyllenhal, 1843) – obr. 11**

23.6.2020 Zvolenská kotlina, k. ú. Podzámčok, 48°30'00.8"N 19°06'41.1"E, záhrada, na kvetoch ruže šípovej,

10.7.2023 Krupinská planina, k. ú. Trpín, 48°17'54.1"N 19°08'37.2"E, ovocný sad s vtrúsenými dubmi

P. viridicinctus patrí medzi zriedkavejšie a vzácnejšie druhy rodu *Polydrusus*. Pomyslená čiara medzi juhovýchodným Českom a strednou Ukrajinou predstavuje zrejme severovýchodnú hranicu rozšírenia druhu (NAZARENKO 2023). Podľa HOLECOVEJ a SUKUPOVEJ (2000) sa imága tohto druhu v porovnaní s ostatnými zástupcami rodov *Phyllobius* a *Polydrusus* začínajú vyskytovať v podraze i v korunách stromov neskoršie.

Obr. 6. *Combocerus glaber* (Schaller, 1783)
23. apríl 2023, Breziny

Obr. 7. *Crioceris quinquepunctata* (Scopoli, 1763)
12. júl 2018, Stará Huta

Obr. 8. *Cassida azurea* (Fabricius, 1801)
1. máj 2018, Stará Huta

Obr. 9. *Chlorophorus herbsti* (Brahm, 1790)
14. jún 2017, Zvolen

Obr. 10. *Semanotus undulatus* (L., 1758)
3. apríl 2019, Zvolen

Obr. 11. *Polydrusus viridicinctus* (Gyllenhal, 1843)
23. jún 2020, Podzámčok

***Sibinia phalerata* (Gyllenhal, 1835) – obr. 12**

22.4.2023 Javorie, k. ú. Stará Huta, 48°28'27.6"N 19°20'38.9"E, záhrada

Euroázijský druh preferujúci teplé stepné, lesostepné lokality a piesčiny. Žije oligofágne na rastlinách čeľade Caryophyllaceae. Záznam druhu z Podunajskej roviny publikovali (HOLECOVÁ a kol. 2023).

Bostrichidae

***Lichenophanes varius* (Illiger, 1801) – obr. 13**

18.5.2018 Zvolenská kotlina, k. ú. Lukové, 48°35'50.6"N 19°12'01.9"E, bylinný podrast pod solitérnym dubom

25.2.2022 Cerová vrchovina, k. ú. Večelkov, 48°09'14.6"N 19°54'52.2"E, uhynutý jedinec pod kôrou mladého suchého javora

Larvy tohto druhu sa vyvíjajú vo vetvách a hniúcich kmeňoch mnohých druhov listnatých stromov. Predpokladá sa ale, že napáda len stromy, ktorých drevo je už napadnuté mycéliom *Biscogniauxia* spp. (NARDI a BISCACCIANTI 2017). Výskyt druhu v orografickom celku Ostrôžky zdokumentoval CUNEV (2015).

Tetratomidae

***Tetracoma ancora* (Fabricius, 1790) – obr. 14**

20.4.2018, Javorie, k. ú. Zvolen, 48°32'24.1"N 19°08'01.0"E, pozorovanie na vyvrátenom kmeni buka, zmiešaný prevažne listnatý les,

Druh sa vyskytuje lokálne v celej Európe od nížin do nadmorskej výšky asi 2000 m. Zvyčajným biotopom sú staré listnaté lesy a zalesnené parky s množstvom starých stromov v rôznom štádiu rozkladu, dospelí jedinci sa vyskytujú na rade listnatých stromov, ale najmä na duboch a bukoch a niekedy medzi kmeňmi a hromadami kríkov (<https://www.ukbeetles.co.uk/tetracoma-ancora>). Výskyt druhu v PR Kulháň (Zlatníky) na Slovensku zdokumentoval v roku 2014 MAJZLAN (2015).

Ptinidae

***Ptinus variegatus* (Rossi, 1794) – obr. 15**

10.4.2018, Zvolen, k. ú. Zvolen, 48°34'30.5"N 19°07'08.0"E, druh zdokumentovaný na fasáde obytného domu.

O druhu je málo dostupných údajov, larvy sa zrejme vyvíjajú v hniezdach včiel samotárok (<https://bugguide.net/node/view/1685608>).

Obr. 12. *Sibinia phalerata* (Gyllenhal, 1835)
22. apríl 2023, Javorie, Stará Huta

Obr. 13. *Lichenophanes varius* (Illiger, 1801)
18. máj 2018, Lukové

Obr. 14. *Tetracoma ancora* (Fabricius, 1790)
20. apríl 2018, Javorie

Obr. 15. *Ptinus variegatus* (Rossi, 1794)
10. apríl 2018, Zvolen

LITERATÚRA

- ALEKSEEV, V.I. 2020. Interesting observations of beetles (Coleoptera) from Kaliningradskaya Oblast during 2018–2019, with supplementary pre-2018 data. *Eurasian Entomological Journal (Евразийский энтомологический журнал)* 19(1): 18-30. DOI:10.15298/euroasentj.19.1.02
- BENEDIKT, S., DONGRES, V., DVOŘÁK, L., FIALA, T., OUDA, M., SIEBER, A., TÝR, V. 2021. Zajímavé nálezy hmyzu na území západních Čech – 1. Coleoptera (2018–2020). *Západočeské entomologické listy* 12: 84-99.

- BÍLÝ, S. 2017. Krasci Velké Prahy po 35 letech. *Živa* 6/2017. s. 300 – 303.
- BOLONAKIS, G., TRICHAS, A. 2023. First record of *Chlorophorus herbstii* (Brahm, 1790) in Greece and new localities of *Xylosteus bartoni* Obenberger & Mařan, 1933 (Coleoptera, Cerambycidae). *Silva Balcanica* 24(3): 95-100.
- CUNEV, J. 2015. Chrobáky (Coleoptera) na vybraných lokalitách orografického celku Ostrôžky. *Entomofauna carpathica* 27(1): 29-56.
- FRANC, V. 2001. Beetles of the family Erotylidae (Coleoptera) in the Slovakian fauna. *Acta Zoologica Universitatis Comenianae* 44: 63-69.
- FRANC, V., HEMALA, V. 2014. Remarkable record of *Dapsa denticollis* (Coleoptera: Endomychidae) in Northern Slovakia. *Naturea Tutela* 18(2): 175-178.
- HOLECOVÁ, M., SUKUPOVÁ, J. 2000. Nosáčky (Coleoptera, Curculionidae: Atteabidae, Apionidae, Curculionidae) prírodnej rezervácie Lošonecký háj (JZ Slovensko). *Folia faunistica Slovaca* 5: 123-124.
- HOLECOVÁ, M., KOLLÁR, J., SELENKOVIČ, D. 2023. Fauna nosáčikov (Coleoptera, Curculionoidea: Nemonycidae, Atteabidae, Brentidae, Curculionidae) pieskovej duny Kameničná-Balvany (Podunajská rovina, Južné Slovensko). *Entomofauna carpathica* 35(2): 39-52.
- HŮRKA, K. 2017. *Brouci České a Slovenské republiky*. Kabourek, Zlín, 390 pp.
- MAJZLAN, O. 2013. Diverzita chrobákov (Coleoptera) na ploche kontaminovanej arzénom pri Zemianskych Kostolanoch. *Entomofauna carpathica* 25(1): 33-43.
- MAJZLAN, O. 2015. Chrobáky (Coleoptera) rezervácie Kulháň pri obci Zlatníky (Duchonka). *Entomofauna carpathica* 27(2): 19-40.
- MAJZLAN, O. 2019. Chrobáky (Coleoptera) pieskovej duny v Tomášikove. *Entomofauna carpathica* 31(2): 47-61.
- MAJZLAN, O. 2020. Diverzita Koleopterocenóz v botanickej záhrade v Bratislave. *Entomofauna carpathica* 32(2): 101-128.
- MAJZLAN, O. 2022. Chrobáky (Coleoptera) na skládke odpadu pri obci Zohor (juhozápadné Slovensko). *Entomofauna carpathica* 34(1): 141-162.
- MAJZLAN, O. 2022. Chrobáky (Coleoptera) na pieskoch lokality Aba pri Hurbanove (južné Slovensko). *Entomofauna carpathica* 34(2): 49-64.
- MAJZLAN, O., CUNEV, J. 2011. Chrobáky (Coleoptera) slaniska pri obci Tvrdošovce. *Entomofauna carpathica* 23(1): 1-18.
- MAJZLAN, O., GAJDOŠ, P. 2019. Chrobáky (Coleoptera) mozaiky biotopov v Kamenici nad Hronom. *Entomofauna carpathica* 31(1): 59-74.
- MAJZLAN, O., VIDLIČKA, L., KALÚZ, S. 2010. Fauna dubových lesov na Borskej nížine. *Entomofauna carpathica* 22: 14-30.
- MAZUR, M., KUBISZ, D., KAJTOCH, Ł. 2014. Restricted geographic distribution and low genetic distinctiveness of steppic *Crioceris quinquepunctata* (Coleoptera: Chrysomelidae) populations in Central East Europe. *Entomologica Fennica* 25(2): 102-110. <https://doi.org/10.33338/ef.84621>

- NARDI, G., BISCACCIANTI, A.B. 2017. New Italian records of *Lichenophanes varius* (Illiger, 1801) (Coleoptera, Bostrichidae). *Nature Conservation* 19: 219-229.
- NAZARENKO, V.Y. 2023. First record of *Polydrusus viridicinctus* (Gyllenhal, 1834) (Coleoptera: Curculionidae: Entiminae) in Cherkasy region (Ukraine). *The Kharkov Entomological Society Gazette* 31(2): 5-9.
- PIETRYKOWSKA-TUDRUJ, E., STANIEC, B., WOJAS, T., SOLODOVNIKOV, A. 2014. Immature stages and phylogenetic importance of *Astrapaeus*, a rove beetle genus of puzzling systematic position (Coleoptera, Staphylinidae, Staphylinini). *Contributions to Zoology* 83(1): 41-65.
- RUTA, R., JAŁOSZYŃSKI, P., SIENKIEWICZ, P., KONWERSKI, S. 2011. Erotylidae (Insecta, Coleoptera) of Poland – problematic taxa, updated keys and new records. *Zookeys* 134: 1-13.
- SOLEVÅG, P.K., ØDEGAARD, F. 2012. The first record of the longhorn beetle *Chlorophorus herbstii*. *Norwegian Journal of Entomology* 59: 59-62.
- TROUKNES, W. 2023. *Dacne rufifrons* en *Combocerus glaber* (Coleoptera: Erotylidae) in België. *Phegea* 51(1): 20.
- VESELÝ, P. a kol. 2020. Zajímavé nálezy střevlíkovitých brouků (Coleoptera: Carabidae) z České republiky v letech 2007–2014 a doplněk údajů o sběrech z předcházejícího období. *Klapalekiana* 56: 87-130.

Internet:

<https://www.ukbeetles.co.uk/tetratoma-ancora>

<https://www.biomonitoring.sk/>

<https://bugguide.net/node/view/1685608>